

Wstęp

W książce omawiam najważniejsze regulacje dotyczące *communicatio in sacris* (łac.: „uczestnictwo w rzeczach świętych”), tj.: uczestnictwa chrześcijan różnych wyznań w ekumenicznych celebracjach liturgicznych; udziału katolików w świętej liturgii bądź nabożeństwach innych Kościołów i Wspólnot; obecności siostr i braci z tych wspólnot na liturgii Kościoła rzymskokatolickiego. Zostaną również przedstawione wskazania, dotyczące relacji pastoralno-liturgicznych Kościoła łacińskiego z katolikami Kościołów wschodnich. Publikację zamyka, poparta wieloletnim doświadczeniem teologicznym i duszpasterskim, zachęta do ekumenizmu.

Źródłem regulacji prawnych, dotyczących relacji katolików z innymi siostrami i braćmi chrześcijanami, jest przede wszystkim wypracowane przez Papieską Radę ds. Popierania Jedności Chrześcijan „Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu” z 25 III 1993 roku. Mimo upływu stosunkowo długiego czasu od jego promulgacji i pewnych wątpliwości, które budzi, Dyrektorium wciąż służy pomocą w kształtowaniu ekumenizmu praktycznego. Pewna część zastrzeżeń dotyczy potrzeby większej otwartości z racji na postęp w dialogach ekumenicznych; inna – lepszej korelacji z Kodeksem Prawa Kanonicznego, jeszcze inna – braku

precyzji w niektórych punktach¹. Symptomatyczna jest w tym względzie wypowiedź metropolity Birmingham Bernarda Longleya (ur. 1955), katolickiego współprzewodniczącego Międzynarodowej Komisji Anglikańsko-Rzymskokatolickiej (ARCIC). Arcybiskup stwierdził, że mimo trudności, związanych m.in. z wprowadzeniem przez Kościół Anglii święceń kobiet, dialog katolicko-anglikański trwa i pogłębia się. Przewiduje nawet rozszerzenie możliwości przystępowania anglikanów do Komunii eucharystycznej w Kościele katolickim. Przy tej sposobności przypomina, iż w Dyrektorium uznano, że w pod pewnymi warunkami można dopuścić do Komunii św. chrześcijan z innych Kościołów i Wspólnot eklezjalnych. Zdaniem arcybiskupa była to znacząca decyzja, skoro jednak relacje katolicko-anglikańskie pogłębiły się, to możliwość tę wypada poszerzyć. Bp Christopher Hill, anglikański członek ARCIC, komentując wypowiedź swego kolegi, podzielił się informacją, że w Rzymie myśli się już o nowym, zakwalifikowanym wydaniu Dyrektorium ekumenicznego².

Niestety, mimo upływu dziesięciolecia od wyrażenia tych poglądów, nowa edycja Dyrektorium wciąż nie została opublikowana, a niedawne *Vademecum ekumeniczne dla biskupów* wręcz podkreśla aktualność dokumentu

¹ Por. P. Gefaell, *Il nuovo Direttorio ecumenico e la «communicatio in sacris»*, „Ius Ecclesiae. Rivista Internazionale di Diritto Canonico” 6 (1994) nr 1, s. 259-279.

² Informacja, podana przez KAI w 2014 r. Por. <https://www.ekumenizm.pl> › Ekumenizm › Na świecie, dostęp: 1. 06. 2024.

i zobowiązuje pasterzy do pogłębiania wiedzy na jego temat, propagowania i stosowania.

Dokument dzieli się na pięć części: 1. Poszukiwanie jedności chrześcijan; 2. Struktury organizacyjne Kościoła katolickiego służące jedności chrześcijan; 3. Formacja ekumeniczna w Kościele katolickim; 4. Komunia życia i wspólne praktyki duchowe ochrzczonych; 5. Współpraca ekumeniczna. Dialog i wspólne świadectwo. W książce skupimy się na czwartej części (nr 92-160), a w jej obrębie głównie na punktach, które dotyczą *communicatio in sacris*. Dane tam zawarte zostaną uzupełnione stosownymi: kanonami Kodeksu Prawa Kanonicznego (KPK) i Kodeksu Kościołów Wschodnich (KKKW), punktami Katechizmu Kościoła Katolickiego (KKK), i wskazaniem wspomnianego dokumentu Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan „Biskup i jedność chrześcijan: vademe-cum ekumeniczne”. Dokument ten został opublikowany 4 grudnia 2020 roku przez Papieską Radę ds. Popierania Jedności Chrześcijan, z okazji 60. rocznicy ustanowienia tej rady (1960) przez św. Jana XXIII i 25-lecia encykliki *Ut unum sint* (1995) św. Jana Pawła II. We wstępie do niego zaznacza się, że ma na celu bycie przewodnikiem w wypełnianiu przez pasterzy Kościoła ich powołania ekumenicznego.

Ze względu na rozpoczętą 24 lutego 2022 roku przez Federację Rosyjską pełnoskalową wojnę z Ukrainą, w Polsce znalazła się duża grupa uchodźców ukraińskich. Są wśród nich zarówno grekokatolicy, jak i prawosławni. W konsekwencji Konferencja Episkopatu Polski

przyjęła i opublikowała dwa dokumenty, odnoszące się do związanych z tym zagadnień ekumenicznych. Są one w niektórych punktach poszerzeniem oraz adaptacją do warunków polskich wskazówek Dyrektorium. Chodzi o dokumenty: „Pro memoria Rady Prawnej KEP, dotyczące relacji duszpasterskich Kościoła łacińskiego z katolikami kościołów wschodnich” (4 X 2018) i „Pro memoria Rady Prawnej i Rady ds. Ekumenizmu KEP, dotyczące posług religijnych udzielanych wiernym z Kościołów i wspólnot kościelnych niemających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim” (8 III 2022). Zostaną one szeroko uwzględnione w niniejszym omówieniu.

Przy przedstawianiu kolejnych zagadnień będą przytaczane fragmenty, częściej zaś parafrazy Dyrektorium (bez stosowania znaku cudzysłowu) wraz z podaniem punktu, w którym dana norma się znalazła. Zostaną dodane, również sygnowane odpowiednim skrótem, wskazania z *Vademecum ekumenicznego* i wspomnianych *Pro memoria*³. Niektóre normy opatruję komentarzem, w którym przedstawiam możliwości ich

³ Papieska Rada ds. Popierania Jedności Chrześcijan, *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu*, 25 III 1993 [skrót: Dyr.]; Papieska Rada ds. Popierania Jedności Chrześcijan, *Biskup i jedność chrześcijan: vademecum ekumeniczne*, 4 XII 2020 [skrót: VE]; *Pro memoria Rady prawnej KEP, dotyczące relacji duszpasterskich Kościoła łacińskiego z katolikami kościołów wschodnich*, 4 X 2018 [skrót: PM WSCH]; Rada prawna i Rada ds. ekumenizmu KEP, *Pro memoria dotyczące posług religijnych udzielanych wiernym z Kościołów i wspólnot kościelnych niemających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim*, 8 III 2022 [skrót: PM].

poszerzenia bądź nowej interpretacji w świetle późniejszych dokumentów lub sukcesywnej praktyki.

O ile pierwsza – zasadnicza – część książki podejmuje kwestie ekumenizmu praktycznego i stanowi niejako poradnik, służący orientacji się gąszczu wypracowanych przez teologów ekumenistów i kanonistów norm, zasad, wskazań, przepisów i regulacji, to druga zawiera kilka prostych odpowiedzi na pytania: dlaczego ekumenia⁴? Skąd tyle trudności naszego Kościoła w jej przyjęciu? Z jakich przyczyn otwarty na inne Kościoły, zwłaszcza Kościoły Wschodu, papież Pius XI, uderzył w encyklice „*Mortalium animos*” w tak nieekumeniczny ton? O jaką jedność, „*pax między chrześcijanami*” chodzi katolikom? Dlaczego nie rezygnować z absolutnego minimum, jakim jest organizowanie i przeżywanie Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan?

Oddaję ten skromny przewodnik w ręce Czytelników z nadzieją, że znajdą w nim użyteczne wskazówki, które pozwolą nam wszystkim lepiej, bardziej świadomie zmierzać do jedności, o którą modlił się Pan i pielęgnować dialog miłości, prawdy i życia, do którego jesteśmy nieodwołalnie wezwani.

⁴ Przy czym ten drugi termin, stosowany dzisiaj rzadziej, wydaje się mniej nacechowany ideologicznie.

Spis treści

Wstęp	5
Część I – Zasady regulujące <i>communicatio in sacris</i> i inne kwestie	
Wskazania dotyczące ekumenicznych celebracji liturgicznych.	13
Regulacje w odniesieniu do chrztu i bierzmowania	18
Przyjmowanie sakramentów pokuty, Eucharystii, namaszczenia chorych przez katolików w innych Kościołach	25
Udzielanie przez szafarzy Kościoła rzymskokatolickiego sakramentów pokuty, Eucharystii, namaszczenia chorych członkom innych Kościołów.	29
Wskazania w zakresie sakramentu małżeństwa. . .	34
Regulacje dotyczące innych wybranych kwestii . .	42
Wskazania dotyczące relacji duszpasterskich Kościoła Łacińskiego z katolikami Kościołów Wschodnich	45
Zakończenie – sprawa recepcji	54
Bibliografia	55

Część II – Mieć odwagę ekumenizmu

Wprowadzenie: Testament ks. Paolo Dall'Oglio . . .	59
Z kart historii – powściągliwość katolicka i poszukiwania protestanckie	63
Droga Kościoła katolickiego do ekumenii	76
Istota sprawy	85
Oblicza ekumenii	98
Zadania, nie tylko biskupa	109
Absolutne minimum... Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan	116
Zakończenie – Dekalog ekumeniczny	129
Bibliografia	131